Redacţiunea, Administraţiunea, şi Tipografia: Braşovŭ, piaţa mare Nr. 30.

Scrisorĭ nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimetŭ.

INSERATE se primesc la Administraţiune în Braşovŭ şi la următórele Birourĭ de anunţurĭ: în Viena: *M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppelik Nachfolger; Anton Oppelik, J. Danneberg*, în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Bucureşcĭ: *Agence Havas*, Succursale de Roumanie; în Hamburg: *Karolyi & Liebmann*.

Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.

Reclame pe pagina a 3-a o seriă 10 cr. séu 20 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVII.

„Gazeta" iese în fiă-care ḑi.

Abonamente pentru Austro-Ungaria: Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.

N-riĭ de Duminecă 2 fl. pe anŭ.

Pentru România şi străinătate: Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr. N-riĭ de Duminecă 8 francĭ. Se prenumĕră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Braşovŭ a administraţiune, piaţa mare, Tĕrgulŭ Inului Nr. 38 etaşiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 226. Braşovŭ, Vinerĭ, 14 (26) Octomvre 1894.

Din causa s. sĕrbătorĭ, de mâne, ḑiarulŭ nu va apăré până Sâmbătă sĕra.

Este orĭ nu agitaţiune?

Braşovŭ, 13 Octomvre v.

Strînsă în chingĭ de cătră membrii opoziţionalĭ ai comisiunei financiare, carĭ i-au imputatŭ ca o fórte mare greşélă călĕtoria, ce a făcut'o astă vară în Ardélŭ, ministrulŭ de interne Hieronymi a creḑutŭ, că nu va puté paralisa mai bine atacurile îndreptate asupră-i, decâtŭ, déca le va spune şoviniştilorŭ, că acum domnesce linişte în Transilvania.

Étă cum a întrodusŭ ministrulŭ Hieronymi apĕrarea sa:

„Ce privesce cestiunea de naţionalitate nu se póte vorbi astăḑĭ de-o agitaţiune în Transilvania; spiritele n'au fostŭ acolo nicĭ-odată aşa de liniştite ca astăḑĭ".

Se 'nţelege, că décă nu mai e agitaţiune, şi décă aḑĭ spiritele suntŭ liniştite, meritulŭ nu póte fi decâtŭ alŭ ministrului de interne. Aşadéră de ce-'lŭ mai acusaţĭ, că a făcutŭ o politică greşită, când póte produce resultate atâtŭ de mulţumitóre?

Acésta a voitŭ sĕ-o ḑică d-lŭ Hieronymi, dér se vede, că „constatarea" sa n'a avutŭ efectulŭ doritŭ, căcĭ colegii sĕi şoviniştĭ din comisiune în locŭ de a se linişti cu ea, şi a-i cere iertare pentru invinuirile ce 'i le-au făcutŭ, au aflatŭ de bine a stărui pe lângă cererea lorŭ, ca guvernulŭ sĕ ia mĕsurile necesare pentru sanarea relelorŭ, ce se ivescŭ în cestiunea de naţionalitate.

Ei bine, décă esistă aceste rele. trebue sĕ esiste şi nemulţumirea în poporŭ, care sufere cumplitŭ în urma lorŭ. Cum s'ar mai puté dér susţiné în faţa acestei triste realităţĭ, că spiritele în Transilvania suntŭ liniştite?

De ar sta lucrulŭ aşa cum ḑice d-lŭ Hieronymi, atuncĭ n'ar mai avé nicĭ unŭ înţelesŭ ca politicianii ungurĭ sĕ fiă aşa de îngrijaţĭ de soluţiunea unei cestiunĭ, ce nu mai agitéză şi nu mai neliniştesce pe nimenĭ. Atuncĭ ar avé dreptate ministru-preşedinte Wekerle, că aicĭ nu esistă cestiune de naţionalitate, şi ar trebui sĕ se trécă peste sa simplu la ordinea ḑilei.

De ce însĕ o totŭ sgândărescŭ domnii şoviniştĭ, de ce se totŭ lovescŭ de ea la fiă-care pasŭ, de ce pretindŭ mereu radicala ei soluţiune? Nu cumva pentru că au consciinţa, că ea nu conţine nicĭ unŭ periculŭ, că în realitate nicĭ nu póte fi vorbă de ea?

Ḑice d-lŭ Hieronymi, că agitaţiune nu este astăḑĭ în Transilvania. Acéstă constatare o luămŭ *ad notam* fiind-că şi noi ḑicemŭ, că nu este, ba nicĭ n'a fostŭ nicĭodată aicĭ agitaţiune în sensŭ şovinisticŭ maghiarŭ, adecă agitaţiune în contra naţiei maghiare, a statului, a integrităţii lui etc.

Décă însĕ nu e vorba de-o astfelŭ de agitaţiă, atuncĭ ce scopŭ au prigonirile şi condamnările, ce urméză una după alta neîncetatŭ, aşa că acuma chiar şi procurorii dela Cluşiu s'au pusŭ pe gândurĭ? De ce tocmai pe atuncĭ, pe când ministrulŭ îşĭ espunea părerea în comisiune, se condamnau în Cluşiu din nou doi ḑiariştĭ romanĭ la pedepse grele de optŭ şi douĕ lunĭ închisóre?

De ce, când de agitaţiune nu e vorbă, se facŭ astfelŭ de condamnărĭ barbare pentru agitaţiune? Ca sĕ pótă urma pedépsa după lege, trebuia sĕ se dovedéscă, că fapta urmărită a produsŭ în adevĕrŭ agitaţiune. Dér ministrulŭ vine şi susţine contrarulŭ şi totuşi sentinţele condamnatóre se pronunţă şi se esecută.

Intr'adevĕrŭ, prin acea declarare ministrulŭ şi-a tăiatŭ însuşĭ creanga de sub picióre şi a recunoscutŭ implicitŭ, că acţiunea duşmănósă de prigonire a guvernului contra Românilorŭ, nu se întemeiéză pe motive juste şi legale, ci este condusă numai şi numai de reaua tendinţă de a terorisa şi de a zădărnicĭ, prin acte de vindictă de rassă, lupta leală şi drĕptă a poporului românŭ pentru egala sa îndreptăţire naţională!

Nu este şi n'a fostŭ agitaţiune periculósă statului în sînulŭ Românilorŭ din Ardélŭ. Ceea ce s'a luatŭ şi s'a pedepsitŭ ca agitaţiune a fostŭ numai lupta lorŭ leală şi legală pentru limbă si naţionalitate, aspiraţiunea lorŭ de-a esista şi trăi în patria lorŭ străvechiă ca Românĭ, cu drepturile lorŭ naţionale.

Décă însĕ ministrulŭ de interne ar crede, că în urma terorismului, ce-'lŭ desfăşură guvernulŭ persecutândŭ pe bărbaţii, carĭ nutrescŭ şi susţinŭ lupta naţională, Românii din Ardélŭ ar puté fi aduşĭ acolo ca sĕ renunţe la ea şi sĕ se închine dictatului despoticŭ alŭ rassei dominante, atuncĭ este de plânsŭ — dér mai multŭ este de plânsŭ statulŭ, a căruia destine suntŭ încredinţate unorŭ ómenĭ ca elŭ, carĭ nu vĕdŭ mai departe decâtŭ le ajunge lungulŭ nasului.

Mâhnirea catolicilorŭ.

Cinismulŭ, cu care suntŭ tractate din partea Ungurilorŭ jidoviţĭ dela putere interesele bisericei creştine, i-a mâhnitŭ, după cum se vede, fórte multŭ pe catolicii din Ungaria, carĭ nu vorŭ sĕ sufere atâta depreţiare a intereselorŭ bisericei lor.

Acestei împrejurărĭ este a se datori şi faptulŭ, că clerulŭ catolicŭ din protopopiatulŭ Strigoniului a hotărîtŭ ḑilele acestea, sĕ pornéscă o mişcare în favorulŭ înfiinţărei unei *universităţĭ curatŭ catolice*. După informaţiunile fóiei „Fehérmegyei Napló", Strigonenii se ocupă fórte seriosŭ de acestŭ planŭ, şi mişcarea are sĕ fiă sprijinită cu multă căldură.

Pentru mai grabnica realisare a acestui planŭ, catolicii vorŭ sĕ-şĭ ia îndĕrĕtŭ tóte acele fundaţiunĭ catolice, carĭ astăḑĭ se folosescŭ în favorulŭ universităţii din Budapesta şi carĭ se evaluéză la sume fórte considerabile.

De feliulŭ acesta s'a pornitŭ o mişcare şi în Pojunŭ, unde s'a luatŭ iniţiativa de-a se înfiinţa o *reuniune învĕţătorescă curatŭ catolică*. Iniţiativa s'a luatŭ şi aicĭ din partea celorŭ dela Strigoniu, în frunte cu primatele Vaszary.

Până acum învĕţătorii catolicĭ din Pojunŭ şi jurŭ făceau parte dintr'o reuniune interconfesională, ai căreia membri erau învĕţătorii de tóte confesiunile din acelŭ ţinutŭ. Faptulŭ, că învĕţătorii catolicĭ vorŭ acum sĕ se separe şi sĕ se constitue într'o reuniune separată, cu caracterŭ confesionalŭ, îi supĕră multŭ pe pseudo-liberalii dela cârmă, alŭ cărorŭ scopŭ este tocmai contrarulŭ: de-a distruge orĭ-ce separatismŭ confesionalŭ în favorulŭ unei unităţĭ naţionale.

După cum se vede însĕ, ḑicerea românéscă „unde dai şi unde crépă" e pe cale de-a se adeveri pe deplinŭ faţă cu tendinţele de „unificare naţională" ale maghiarisatorilorŭ. Nicĭ nu era cu putinţă, ca uneltirile de distrugere ale acestorŭ utopiştĭ sĕ producă unŭ altŭ resultatŭ, decâtŭ acela alŭ *separatismului*.

Jeremiadă ungurésca.

Fóia conservativă maghiară „*Hazánk*" se ocupă în numĕrulŭ mai nou cu călĕtoria contelui Goluchowsky din Bucurescĭ şi cu înlocuirea lui prin contele Welsersheimb. Étă ce părerĭ are fóia ungurésca despre acestŭ schimbŭ de persóne:

Noi suntemŭ convinşĭ, că numirea lui Welsersheimb de ambasadorŭ la Bucureştĭ în loculŭ lui Goluchowsky, nu este altceva, decâtŭ *o simplă schimbare de persóne*, séu celŭ multŭ unŭ schimbŭ pretinsŭ de cătră interesele de serviciu, dér care *n'are nimicŭ comunŭ cu aşa numitele interese specifice maghiare*. Atitudinea oficiului nostru de esterne faţă cu guvernulŭ românŭ în ceea ce privesce mişcările de naţionalitate, *va rĕmâné şi pe viitorŭ neschimbată* Intre împrejurările actuale nicĭ nu se póte altŭfelŭ, şi a aştepta o nouă direcţiă dela Wel-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

FOILETONULŬ „GAZ. TRANS."

Tsong.

— *Novelă siameză.* —

Pe tapetele ţĕsute cu trestiă, lunecă încetŭ, de totŭ încetŭ picórele ascunse în micĭ pantofi. Aurulŭ sórelui strălucesce pe ţĕsătura măiastră; elŭ flutură pe pictura păreţilorŭ şi a plafondului şi arde pe pavagiulŭ străvĕḑĕciosŭ de porcelanŭ alŭ terasei. Pe de-asupra roselorŭ roşĭ ca focului şi pline de mirosŭ şi a mărgăritarelorŭ cu potirŭ de aurŭ, planéză o linişte adêncă. Maimuţele svelte îşĭ ascutŭ urechile şi din când in când îşĭ adie cu înţelepciune mustăţile. Papagaii galbenĭ ca lămâia, se sgulescŭ nemişcaţĭ şi tăcuţĭ pe cercurile de aurŭ.

Şi din când în când, ca dintr'o mare depărtare, s'aude joculŭ-„*tsong*".

In zidirea pompósă domnesce linişte plină de aşteptare. Ea e strĕlucitóre şi împodobită ca unŭ micŭ palatŭ de păpuşĭ. Păreţii suntŭ obduşĭ pe dinafară cu structură galbĕnă şi brună de lemnŭ, ér dinăuntru ei suntŭ traşĭ cu tapiserii şi picturĭ artistice. Zidirea e încunjurată de jurŭ împrejurŭ c'unŭ largŭ coridorŭ, de pe care mirósă o admirabilă podóbă de rose în colorĭ fermecătóre.

Aicĭ locuesce Mephra Tetrassa, unŭ funcţionarŭ de frunte alŭ lui Phra-Mahe, şi a cărei femeiă, minune de frumseţă, este mărgăritarulŭ celŭ mai preţiosŭ alŭ castelului. Pe pernele moi de mătase ale sofei, se odihnesce Mahanaka. Mânile ei albe ca zăpada, se îndeletnicescŭ c'o jucărie, care representă pe-unŭ vĕnḑĕtorŭ de căciulĭ, din a cărui faţă privescŭ doi ochĭ vineţĭ asupra frumósei femei.

'I l'a cumpĕratŭ favorita ei sclavă Saja, pe banĭ scumpĭ, dintr'unŭ bazarŭ europénŭ.

Ochii negrii, ca nóptea, ai Mahanakei privescŭ pierduţĭ spre mica jucăriă; une-orĭ îşĭ ridică miculŭ ei capŭ, ascultă, dér e tăcere pretutindenĭ; nu s'aude nimicŭ, liniştea nu e conturbată de nimicŭ. Bătaia sunătóre a inimei ei, pulsaţiunea fierbinte a vinelorŭ s'aude numai în tăcerea adêncă. De câte-orĭ îşĭ ridică genele lungĭ c'o aşteptare tremurătóre, în ochii ei s'aprinde schinteia pasiunei, nările îi tremură, buzele 'i se contragŭ. Din corpulŭ ei, îmbrăcatŭ în haine de mătase încreţite, largĭ şi foşnitóre, exală mirosŭ de rose şi bensoeil. Ea se lasă din nou pe sofa şi zimbesce. E zimbetulŭ fericirei şi-alŭ mulţumirei, alŭ ambiţiei şi gloriei femeescĭ. In sufletulŭ ei amintirea ţese, tórce fire subţirĭ şi fine.

Mephra Tetrassa era primulŭ şi singurulŭ amorŭ alŭ sufletului ei. Elŭ era avutŭ, frumosŭ şi tînĕrŭ. Avea vile minunate şi o bisericuţă cu turnŭ auriu şi cu acoperişŭ de lak strĕlucitorŭ. Mephra era favoritulŭ femeilorŭ şi alŭ lui Buddha, şi dintre toţĭ, asupra lui căḑuse alegerea ei. Pismuitorii îi şopteau într'adevĕrŭ în urechĭ, că elŭ e jucătorŭ de „*tsong*", că jócă cu atâta patimă, încâtŭ ar fi în stare — ca şi celŭ mai de compătimitŭ subalternŭ alŭ sĕu — sĕ-şĭ amaneteze chiar şi femeia.

Insĕ Mahanaka zimbea la pisma pestriţă şi la gelosia palidă. „Şi chiar décă elŭ s'ar juca, chiar décă ş'ar pierde totŭ, décă ş'ar pune în jocŭ chiar şi femeia, totuşĭ alŭ lui am fostŭ odată, şi l'am iubitŭ şi am gustatŭ bucuriile amorului sĕu, înainte de a-şĭ da nevasta sclavă câştigătorului victoriosŭ".

Mahanaka era femeiă înţeléptă. Femeia înţeléptă conduce pe alesulŭ inimei ei, prin iubirea şi prudenţa sa, pe strîmta cărare, unde umblă drepţii. Mephra iubea joculŭ „*tsong*" şi a câştigatŭ şi a pierdutŭ în elŭ avere şi proprietăţĭ. Mahanaka privea tristă în ochii lui, când elŭ se juca cu unulŭ séu altulŭ dintre prietinĭ, dér nu ḑicea nicĭ unŭ cuvêntŭ. Din buzele ei nu eşia nicĭ o vorbă de imputare orĭ de nemulţumire, arunca numai din ochii ei de gazelă câte-o privire durerósă în inima lui Mephra.

In primulŭ anŭ alŭ căsĕtoriei sale,

sersheimb, respective a vesti, că numirea lui din partea oficiului nostru de esterne însemnéză îmbrățișarea în cea mai mare mĕsură a intereselorŭ maghiare, nu este alt-ceva, decâtŭ unŭ modŭ de amăgire, care nu și o permitŭ de câtŭ organele semi-oficióse.

In timpulŭ mai nou ne întêlnimŭ totŭ mai desŭ cu anumite semne ale mistificațiunei, privitorŭ la mișcarea română de naționalitate. Așa din unele părțĭ se colportéză scirea, că Liga culturală română se va disolva. Semnŭ pentru acésta ar fi repășirea lui Filipescu și a 2—3 inșĭ din comitetulŭ Ligei. Da, Filipescu a repășitŭ din comitetulŭ Ligei, pentru-că elŭ este totŭ-odată și primarulŭ capitalei Bucurescĭ. Este fórte evidentŭ, că prin acésta s'a satisfăcutŭ numai celei mai elementare pretențiunĭ internaționale cinstite, căcĭ în ce chipŭ s'ar apĕra guvernulŭ românŭ contra bănuelilorŭ, în casŭ, décă ar ignora, că unulŭ dintre stêlpii Ligei culturale, acusată de contele Kálnoky cu irredentismŭ, e tocmai primarulŭ Bucurescilorŭ, prin urmare unulŭ dintre ómenii de încredere ai guvernului românŭ.

O mistificațiă totŭ așa de păgubitóre este și aceea, că studențilorŭ universitarĭ românĭ li s'ar fi întêmplatŭ ceva rĕu pentru Congresulŭ din Constanța. Din tótă afacerea este adevĕratŭ atâta, că rectorulŭ Maiorescu i-a dojenitŭ pentru scandalulŭ, ce au făcutŭ dinaintea statuei lui Mihaiu Vodă, declarândŭ, că repetândŭ astŭfelŭ de casurĭ, studenții vinovațĭ vorŭ fi pedepsițĭ în modulŭ celŭ mai rigurosŭ... Pĕcatulŭ însĕ, pentru-care au fostŭ acusațĭ, nu este agitarea contra Maghiarilorŭ, ci pentru-că au demonstratŭ contra guvernului și au vătĕmatŭ poliția. Opinia publică maghiară póte fi absolutŭ sigură, că *în România nu se va pedepsi din partea guvernului nicĭ unŭ studentŭ, din causă, că agitéză orĭ demonstréză contra statului maghiarŭ.*

Nu se póte tăgădui, că lămuririle lui Ováry și Pázmándy, cu carĭ s'au nisuitŭ a informa pressa francesă și italiană, au avutŭ mare efectŭ. Acești compatrioțĭ ai noștri au mare meritŭ în privința acésta; dér nu mai puținŭ adevĕratŭ este și aceea, că ómenii Ligei culturale își dau îndoită silință de-a paralisa acelŭ efectŭ. De când Ováry și Pázmándy s'au reintorsŭ acasă, cărțile, broșurile și articolii de ḑiare aparŭ cu grămada contra nóstră. Se póte aștepta, că peste câte-va sĕptĕmânĭ orĭ lunĭ, pressa streină va ajunge éră și sub influența desăvêrșită a Ligei române, ne mai rĕmânêndŭ nicĭ umbră din lămuririle lui Ováry și Pázmándy.

Cestiunea națională română este cestiune de natura cea mai grea în politica maghiară. **Am cercatŭ s'o negămŭ, dér nu ni-a succesŭ,** *ci dimpotrivă, ea s'a întăritŭ mereu.* Acum se vede, că aceia, carĭ vréu sĕ se apuce de resolvarea ei seriósă, vréu sĕ încerce nouĕ mistificărĭ. Se va dovedi și acésta póte, de-o apucătură de corteșŭ, de tactică bagatelă, dér fórte periculósă, care la casŭ, décă va succede, *mai târḑiu o plătimŭ amarŭ.* Din pricina acésta așa dér ă sĕ nu lăsămŭ a fi mistificată opinia publică maghiară prin schimbulŭ personalŭ între Goluchowsky și Welsersheimb.

La cestiunea dreptului de limbă.

In contra sentinței tribunalului din Sătmarŭ, prin care d-lŭ *Dr. V. Lucaciu*, precum scimŭ, fù condamnatŭ luna trecută la 6 lunĭ închisóre și 200 florinĭ amendă, d-lŭ *Coriolanŭ Brediceanu*, ca apĕrătorŭ, a înaintatŭ la tabla r. din Dobriținŭ unŭ *recursu de nulitate*, în care se arată în modulŭ celŭ mai clarŭ procederea volnică, ilegală și absurdă a tribunalului din Sătmarŭ.

Reproducemŭ aḑĭ din acestŭ recursŭ partea privitóre la călcarea dreptului de limbă:

Causa a doua, care pretinde anularea procedurii întregĭ, este decisulŭ judecătoriei ce ea a adusŭ, în causa limbii, la propunerea procurorului regescŭ.

Presentezŭ decisulŭ acesta în tótă golătatea sa, în terminii următorĭ:

„De óre-ce acusatulŭ scie unguresce, este datorŭ sĕ vorbéscă ungurescе“.

Și ca decisulŭ acesta sĕ se și esecute, judecătoria a luatŭ următórele mĕsurĭ fixate totŭ în sentență judecătoréscă:

a) *Interḑice acusatului ca sĕ rĕspundă românesce, precum dênsulŭ vrea, la întrebările ce 'i-se adreséză si nu 'i permite sĕ se apere în limba sa maternă română;*

b) *încâtŭ acusatulŭ nu s'ar supune dispositiunilorŭ de sub punctulŭ* a), *judecătoria îĭ detrage cuvêntulŭ, și*

c) *în casŭ décă nicĭ după acestea n'ar voi sĕ rĕspundă ungurescе și n'ar primi sĕ se apere totŭ în limba maghiară, judecătoria îlŭ declară de renitentŭ și îlŭ lipsesce de dreptulŭ de apĕrare.*

Decisulŭ acesta este productulŭ vremilorŭ anormale, teribile, în care trăimŭ. Prin acésta se nimicesce dreptulŭ celŭ mai sfântŭ, inalienabilŭ, dreptulŭ de apĕrare, ce consistă în aceea, că acusatulŭ posede dreptulŭ nelimitatŭ de a se apĕra, și că în afacerĭ corecționale, sentința nu se póte basa pe opiniunĭ juris séu de jure, ci esclusivŭ numai pe adevĕrulŭ realŭ, constatatŭ prin procedură obiectivă, ce numai prin respectarea dreptului de liberă apĕrare se póte obține.

Principiulŭ, ce se manifestă în acestŭ decisŭ, a degradatŭ administrațiunea justiției la starea ei din epocele întunecóse, cândŭ se aduceau sentințe „in efigie“ și „in contumaciam“, ba încă au mersŭ și mai departe, fiindŭ-că la judecățile „in efigie“ și „contumaciam“ acusatulŭ n'a fostŭ față nicĭ nu s'a apĕratŭ: câtă vreme în casulŭ presentŭ acusatulŭ a fostŭ față, a voitŭ sĕ se apere, dér tribunalulŭ judecătorŭ a statoritŭ condiții imposibile pentru apĕrare și a mărginit'o prin o pretensiune ilegală, punêndŭ condițiunea și pretensiunea, ca acusatulŭ sĕ abḑică de dreptulŭ limbii sale materne, dreptŭ inalienabil în patria proprie.

Europa cultă de multŭ șĭ-a adusŭ verdictulŭ sĕu asupra unorŭ manopere de acéstă natură, și astăḑĭ dela rĕsăritŭ până la apusŭ, și dela sudŭ până la nordŭ, șĭ-a făcutŭ cale triumfală, — fără ca sĕ atingă Sătmarulŭ, — adevĕrulŭ supremŭ, că „dreptulŭ de apĕrare e interesulŭ de căpetenia alŭ omenimii, și nu este vre-o escepțiune, care sĕ se pótă și denega, nicĭ nu este unŭ favorŭ, care precum se acórdă, totŭ așa sĕ se pótă și detrage, ci este unŭ dreptŭ înăscutŭ, naturalŭ și inalienabilŭ alŭ omului, de care nu-i este permisŭ sĕ abḑică, și cu atâtŭ mai puținŭ e îndreptățitŭ cineva a lŭ mărgini, pentru-că unde dreptulŭ de apĕrare nu e respectatŭ în tótă deplinătatea sa, nu putemŭ fi nicĭ-odată convinșĭ despre culpabilitatea acusatului“.

Raḑele luminóse ale acestui adevĕrŭ cardinalŭ n'au cădutŭ și asupra Sătmarului!

Reputația tribunalelorŭ nóstre pretinde imperiosŭ cassarea decisului judecătoriei din Sătmarŭ, în causa limbii și a apĕrării, ca sĕ se salveze interesulŭ supremŭ, ce se conține în principiulŭ aicĭ espusŭ.

Drepturile naturale. cele constituționale, precum și drepturile asigurate în legea despre egala îndreptătire a naționalitățilorŭ, tóte suntŭ vătĕmate prin decisulŭ amintitŭ alŭ tribunalului sătmăreanŭ, precum am desvoltatŭ acésta prin vorbă viă, cu ocasiunea pertractării finale. Susținêndŭ și aicĭ argumentele mele desvoltate cu acea ocasiune, amintescŭ numai următórele:

1. Nu statulŭ, ci natura îi dă omului limba sa națională, și statulŭ nu póte sĕ ne lipséscă de ceea ce ni-a datŭ natura.

2. Statulŭ e numai unŭ mijlocŭ spre înlesnirea desvoltării facultățilorŭ și a aptitudinilorŭ naturale ale cetățenilorŭ, și nu-i nicĭ-decum o putere, care sĕ aibă dreptulŭ de a-i sili pe cetățenĭ sĕ abḑică de drepturile lorŭ naturale, de dreptulŭ limbii lorŭ naționale. Ar produce un efect înfiorătorŭ, décă pofta procurorului reg., esprimată în motivarea propunerii sale: că „în Ungaria fiăcare este obligatŭ a sci ungurescе, și fiăcare este obligatŭ a rĕspunde numai ungurescе la întrebările ce i-se punŭ“, — s'ar ridica la valóre de lege.

3. Judecătoria nu-i competentă sĕ decidă în cestiunea drepturilorŭ basate pe dispozițiunĭ constituționale și asigurate prin acelea, și nicĭ nu póte invalida drepturile cuprinse în legĭ positive prin astfelŭ de decisiunĭ.

4. In legea despre egala îndreptățire a naționalitățilorŭ nu se cuprindŭ dispozițiunĭ cu privire la întrebuințarea limbii materne a cetățenilorŭ, ci despre întrebuințarea oficiósă a limbii lorŭ. Cetățénulŭ este îndreptățitŭ sĕ se folosésca de limba sa maternă liberŭ, în tóte ocasiunile, ér tribunalulŭ judecătorŭ este obligatŭ a respecta dispozițiunile legii naționalitățilorŭ, nu are însĕ dreptulŭ sĕ prescrie omului privatŭ, acusatului, în ce limbă sĕ vorbéscă, séu sĕ-lŭ opréscă în folosirea limbii sale materne.

5. §. 7 din legea naționalitățilorŭ se referesce la cause civile, ér §. 13 reguléză limba judecătoriilorŭ, acusatulŭ însĕ nu este judecătorie, nicĭ membrulŭ ei; și așa pe basa acestorŭ §§. acusatulŭ nu póte fi opritŭ sĕ nu vorbéscă în limba, sa maternă înaintea tribunalului.

6. Motivarea dedusă din principiulŭ de verbalitate în imedialitate, este o adevĕrată satiră, de-óre-ce mai presusŭ de tóte stând dreptulŭ de apĕrare, judecătoria trebue sĕ se acomodeze după cerințele apĕrării, și așa chiar pe basa acestorŭ principii sublime, invocate cu atâta ușurință din partea tribunalului, judecătoria ar fi fostŭ datóre sĕ facă totŭ procesulŭ în limba maternă a acusatului.

Din cele espuse se vede clarŭ, că judecătoria nu numai n'a aplicatŭ legea de naționalitate, ci a călcat-'o, în litere și în sensulŭ ei, și de aceea sentența tribunalului, împreună cu tótă procedura, este a se cassa.

SCIRILE ḐILEI.

— 13 (25) Octomvre.

Dela Curiă. Curia reg, a respinsŭ recursulŭ de nulitate alŭ redactorului „Fóiei Poporului“, George Moldovanŭ, înaintatŭ contra sentinței tribunalului din Clușiu în procesulŭ de pressă pentru articolulŭ întitulatŭ „Streinătatea pentru noi“, în urma căreia Moldovanŭ a fostŭ pedepsitŭ la două lunĭ închisóre ordinară.

—o—

Noua lege din 1894 privitóre la *agricultură* și la *poliția de câmpŭ*, va intra în vigóre cu 1 Novembre n. c. Vomŭ vedé, *câțĭ* dintre numĕroșii noștri advocațĭ și pricepĕtorĭ de legĭ vorŭ grăbi, prin scrierile lorŭ, sĕ dea poporului nostru instrucțiunile necesare asupra acestei legĭ, care'lŭ privesce atâtŭ de aprópe...

—o—

Direcțiunea generală a căilorŭ ferate române a comunicatŭ formalŭ președinției Esposiției, că administrațiunile căilorŭ ferate ale statului austriacŭ și ale statului ungarŭ, au acordatŭ gratuitatea transportului la înapoiarea mărfurilorŭ, ce vorŭ figura la Espositiunea Cooperatorilorŭ români. Condițiunile de amĕnunte, relative la formalitățile ce suntŭ de îndeplinitŭ pentru a-se puté beneficia de acéstă favorisare, urméză, ca președinția Esposițiunei nóstre sĕ le adreseze directŭ numitelorŭ administrațiunĭ.

—o—

La universitatea din Budapesta, după cum spunŭ foile ungurescĭ, numĕrulŭ studențilorŭ s'a sporitŭ în modŭ considerabilŭ. Până acum s'au înscrisŭ vre-o *3800 tinerĭ*, dintre carĭ *2500 suntŭ juriștĭ.* Atâtŭ de impopulată n'a fostŭ universitatea din Budapesta nicĭ-odată dela înființarea ei. Inscrierile continuă încă.

---

peregrină în Phrabal, la claustrulŭ sfântŭ alŭ lui Buddha. Acolo se têrî în genunchĭ până la turnulŭ de aurŭ alŭ cărui padimentŭ era de argintŭ; aicĭ implorândŭ mila lui Buddha, aducea jertfă statuei de argintŭ a marelui ḑĕu: vinŭ roșu ca sângele și rose purpurii. Și de-acolo, cu pieptŭ plinŭ de speranțe mântuitóre, se întórse acasă c'o nouĕ și mare fericire — cu speranța unei nesfirșite fericirĭ. Când s'a reîntorsŭ a doua-óră din peregrinagiulŭ ei, Mephra o așteptă îngrijatŭ. Și ochii strĕlucitorĭ ai Mahanakei vestea o bucuriă infinită.

Fericirea a și venitŭ. Aḑĭ e anulŭ, de când grația lui Buddha s'a revĕrsatŭ asupra lorŭ. Aḑĭ e anulŭ, de când s'a născutŭ Luphra. Și totŭ aḑĭ e anulŭ, Mephra, în bucuria ametitóre de părinte, a făgăduitŭ, că nicĭ-odată nu se va mai atinge de joculŭ „*tsong*“.

Și elŭ și-a ținutŭ promisiunea.

Aḑĭ e anulŭ...

Dér óre ce e? Nu s'aude în urechia lui unŭ sunetŭ particularŭ, bine cunoscutŭ sunetŭ alŭ jocului „*tsong*“? Ah, de ce 'șĭ aduce elŭ aminte! Fantasia lui agitată îi desemnéză numai grozăvenii. In jurulŭ lui e tăcere, s'aude șopotulŭ sclavelorŭ. Da, cu toții aștéptă deșteptarea lui Luphra.

De-odată în urechia lui rĕsună o voce, unŭ bâlbăitŭ ca de turturică, ce ésă de pe buzele dulcĭ și roșii de coralŭ ale copilului: „ma-mă“. Este óre acésta unŭ caprițŭ înșelătorŭ alŭ inimei palpitânde, séu a vinelorŭ ce batŭ? Nu, acesta este glasulŭ copilului sĕu. Sare din locu-i, se furișéză spre perdelele aurii, ridică încetŭ, încetŭ mătasa grea, și vede cum zace în légănulŭ cu coperișŭ albastru, între perinĭ ușóre și luminóse de mătase, fructulŭ iubirei sale: miculŭ Luphra Tetrassa, de-unŭ anŭ.

Micuțulŭ își ridică privirea spre mamă-sa, bate veselŭ din mânĭ și murmură cuvinte neînțelese. Elŭ e trezitŭ. De-odată casa tăcută se umple de-unŭ sgomotŭ viu. Sclavele se adună în jurulŭ micuțului. Una îi aduce cămășuța cr...etată, alta micii pantalonĭ și hăinuța ... fină, a treia îlŭ încalță cu pantofi aurițĭ. — Dór' aḑĭ e ḑiua nascerii lui Luphra! Papagaii strigă cu glasŭ tare, maimuțele se spală și imitéză în modŭ viclénŭ céta de sclave, ce umblă încóce și încolo. Tóte buzele salută cu bucuriă: „E ḑiua nascerii lui Luphra“. „A durmitŭ bine Luphra?“ „Ai visatŭ despre raiu de aurŭ; da, Luphra?“ „Ce ḑice miculŭ Luphra?“

Și Luphra face cu capulŭ afirmativŭ. Elŭ a durmitŭ fórte bine și a visatŭ frumosŭ, dér realitatea e mai frumósă decâtŭ visulŭ. Toțĭ vréu sĕ-lŭ sărute de ḑiua nascerii lui, toțĭ vréu sĕ-i esprime doririle lorŭ de fericire. Dér încă décă elŭ mai vede și măsuța din sala de florĭ încărcată cu felŭ și felŭ de darurĭ, cu felŭ și felŭ de jucării!

— „Ce vré sĕ bé Luphra? Lapte de migdale?“

Servitórele se punŭ atuncĭ tóte în mișcare, fiă-care vré sĕ fiă cea dintâiu, ca sĕ pótă întinde laptele de migdală eroului ḑilei.

Ochii negrii, ca nóptea, ai Mahanakei planéză asupra copilului cu multă evlaviă. Vinŭ pe rêndŭ bunicii, mătușile și alte rudenii. Felicită toțĭ pe mama fericită și pe copilulŭ și mai fericitŭ. Toțĭ îlŭ încarcă cu darurĭ bogate, inima tuturora saltă de bucuriă. Ei întră în sala de florĭ, numai Mahanaka rĕmâne îndĕrĕtŭ, ca sĕ dea lui Luphra lapte de migdală.

Și-acum s'apropiă Mephra, 'i cunósce pașii. Elŭ grăbesce plinŭ de bucuriă spre Mahanaka, și légănă în brațe pe suriḑĕtorulŭ Luphra. In ochii lui s'aprinde schinteia iubirei pasionate. Mephra își plécă genele.

— „Mephra!“ Glasulŭ 'i sĕ împiedecă în gâtŭ. „Mephra, tu“....

Și Mephra ascunde în brațele lui pe mamă și copilŭ, și șoptesce abia încetŭ: „Buddha, fi cu noi!“

Lumina sórelui nu se întunecă, rosa nu-și pierde óre mirosulŭ?

Mephra, în ḑiua nascerii fiului sĕu, s'a jucatŭ fericirea lui fără sfirșitŭ......

L. P.

Parastasŭ pentru iubiţii rĕposaţĭ. nformŭ §-lui 6 din statutele „fundaţiu- pentru aducerea aminte de iubiţii rĕ- ţĭ", se va servi Duminecă, în 16 (28) omvre c., la órele 9 a. m., unŭ paras- în capela cetăţenilorŭ românĭ în Gró- ŭ, şi se va face pomenirea celorŭ morţĭ, tru carĭ s'au dăruitŭ la fundaţiune, în torulŭ şcolarilorŭ sĕracĭ, preţulŭ cunu- orŭ. Cu acéstă ocasiune se va ţiné şi o ĕntare funebrală. — Suntŭ decĭ învitaţĭ cei ce ţinŭ la aducerea aminte de iu- rĕposaţĭ, sĕ ia parte. — *Comitetulŭ chialŭ.*

—o—

Viriliştii românĭ din comitatulŭ Si- lui. In comitatulŭ Sibiiu suntŭ 148 vi- ţĭ. Celŭ din urmă plătesce dare de fl. 30 cr. Dintre Românĭ suntŭ urmă- 23 viriliştĭ: 1) Escelenţa Sa I. P. S. rchiepiscopŭ şi metropolitŭ Mironŭ Ro- ulŭ. 2) Dr. Aurelŭ Brote. 3) Parteniu ma. 4) Dr. Octavianŭ Russu. 5) Ioanŭ a. 6) Nicolae Vidrighinŭ. 7) Dumitru righinŭ. 8) Constantinŭ Bugarki. 9) nŭ Hania. 10) Ioanŭ de Preda. 11) Alec- dru Lebu. 12) Zacharia Boiu. 13) Ioanŭ uciu. 14) Maximŭ Ioanŭ Vulcu. 15) riu Tilea. 16) Dr. I. Nemeşŭ. 17) Iónŭ iu. 18) Ioanŭ Iacia. 19) Iónŭ Vidri- nŭ. 20) Ioanŭ Micu. 21) Oprea Bârză. Stanŭ Ioanŭ Banciu. 23) Ioanŭ Iuga. lenţĭ: 1) Avramŭ Acilienescu. 2) Ioanŭ ganŭ. 3) Ioanŭ Măcelariu.

—o—

Diplomatica. In sĕptĕmâna viitóre va la Bucurescĭ contele *D'Aubigny*, noulŭ istru alŭ Republicei francese pe lângă ernulŭ românŭ.

—o—

Ilustrulŭ profesorŭ Darmesteter dela *lege de France* şi unulŭ din directorii i *„Revue de Parisŭ"*, a muritŭ, după o rtă bólă, la Maison Laffite.

—o—

Esposiţia francesă din 1900. Subco- iunea de finance a Esposiţiei universale ncese din 1900, va fi în curêndŭ sesi- de propunerile d-lui *Picard*, comisarŭ eralŭ. Se crede, că combinaţia finan- ă va fi, în marile sale linii, analogă cu ea, care a reuşitŭ aşa de bine în 1889. ltuiala totală va fi, după prevederĭ, tŭ mai considerabilă decâtŭ pentru es- iţia din urmă, şi subvenţiunile statului le oraşului multŭ mai marĭ. Se vor- e de o subvenţiă de *100 milióne*, adecă milióne de către statŭ şi 25 de către şulŭ Parisŭ. O societate de garanţiă se constitui asemenea, cam pe aceleaşĭ e, ca cele adoptate pentru garanţii în 9. Câtŭ despre combinaţia biletelorŭ de are, se vorbesce de unŭ sistemŭ de cu- e inspiratŭ prin combinaţia realisată în 9, de creditulŭ funciarŭ, dér oferindŭ tătorilorŭ de bilete înlesnirea de-a merge eva dela orĭ-care punctŭ alŭ Parisului Esposiţiă, fără sĕ aibă a plăti transportŭ, iă unui arangiamentŭ cu companiele drumŭ de fierŭ, cu omnibusurile şi va- le. In preţurile biletului de întrare va uprinsŭ drumulŭ visitatorului, dusŭ şi rsŭ.

—o—

Redeschiderea camerei francese. La Octomvre n. s'a redeschisŭ Camera fran- Adunarea a fostŭ liniştită. S'au de- mai multe interpelărĭ.

—o—

Cobescŭ mórtea Ţarului. Preşedintele erei deputaţilorŭ austriacĭ, baronulŭ lmecky, s'a adresatŭ către ministrulŭ- şedinte Wekerle cu întrebarea, că n'ar osibilŭ sĕ se ia óre-carĭ mĕsurĭ pentru manifestaţiă de condolenţă solidară a amentelorŭ austriace şi ungare, în ca- morţii Ţarului? Ministrulŭ-preşedinte kerle, înainte de-a da rĕspunsŭ la acésta ebare, dice Pest. Ll.", va confera cu ducĕtorii partidei liberale.

—o—

Sinodulŭ patriarchatului ecumenicŭ Constantinopole, se ocupă într'una din nele sale şedinţe cu enciclica Papei XIII, privitóre la unirea bisericei ntale cu biserica romano-catolică. După esbatere sgomotósă se hotărì, ca pa- triarchulŭ sĕ îndrepte către tóte eparchiele unŭ pastoralŭ, în care sĕ păşéscă contra unirei, la care tinde Papa, şi tot-odată sĕ-i facă atenţĭ pe credincioşii ortodoxĭ, ca sĕ se feréscă de propaganda catolică.

—o—

Serulŭ anti-difterică. Preşedintele republicei francese, Casimir-Perier, a visitatŭ alaltăerĭ laboratoriulŭ profesorului Roux, alŭ inventatorului serului antidifte- ricŭ. Profesorulŭ Pasteur recomandà pe Roux preşedintelui, care felicità în celŭ mai căldurosŭ modŭ pe inventătorŭ şi îi conferì crucea de comandorŭ a legiunei de onóre. Prof. Roux replicà, că onórea in- ventărei compete şi profesorilorŭ Beh- ring şi Löffler.

—o—

Rugăciunile Jidanilorŭ pentru Ţa- rulŭ. La ordinulŭ marilorŭ rabinĭ din Fran- cia şi Anglia, în tóte sinagogele mai marĭ din oraşele francese şi englese se ţinŭ ser- vicii divine pentru însănĕtoşarea Ţarului. Este interesantŭ, că la aceste serviicii iau parte mulţĭ Jidanĭ, pe carĭ chiar Ţarulŭ Alexandru III i-a espulsatŭ din Rusia.

—o—

Furtună în Bulgaria. Ţiarulŭ sĕrbescŭ „Male Novine" publică, sub titlulŭ „Sĕ fimŭ atenţĭ" unŭ articolŭ sensaţionalŭ, în care se spune, că în Bulgaria a întratŭ o pe- riodă furtunósă. Rusofilii suntŭ în majori- tate, şi cestiunea dinastică póte sĕ vină la ordinea ţilei în fiă-care ţi. Decĭ Serbia sĕ fiă atentă şi cu luare aminte.

—o—

5. **O specialitate austriacă.** Paţienţilorŭ de sto- mac se recomandă prafurile veritabile ale lui Mllo ca unŭ medicamentŭ deja aprobatŭ şi fórte bunŭ pentru digestiune. 1 Cutie 1 fl. Se póte căpĕta ţilnicŭ prin pstă dela farmacistulŭ A. *Moll*, li- ferantŭ alŭ curţii imp. şi r. din *Viena*, Tuchlauben 9. In farmaciile din provinciă sĕ se cĕră es- pres preparatele lui Moll provĕţute cu subscrierea şi marcă de contravenţie.

Dela adunarea despărţĕmêntului IV (Sibiiu) alŭ Asociaţiunei.

Dumineca trecută s'a ţinutŭ în Ocna Sibiiului adunarea generală a acestŭ des- părţĕmêntŭ, despre alŭ căreia decursŭ „Te- legrafulŭ românŭ" publică unŭ raportŭ amĕnunţitŭ. Aflămŭ din acestŭ raportŭ, că adunarea a decursŭ în modŭ solemnŭ, a fostŭ cercetată de peste 30 fruntaşĭ românĭ numai din Sibiiu. La gara dela Ocna, aces- tora li-s'a făcutŭ la sosire o frumósă pri- mire, fiind întimpinaţĭ de numĕrosŭ po- porŭ îmbrăcatŭ sĕrbătoresce, în frunte cu preoţii Henteşŭ şi Popa. Comitetulŭ des- părţĕmêntului a fostŭ salutatŭ de preotulŭ Henteşŭ, căruia i-a rĕspunsŭ directorulŭ despărţămêntului P. Cosma. După servi- ciulŭ divinŭ, urmà deschiderea şedinţei, în care se discutară cestiunile şi se adu- seră diferite hotărîrĭ folositóre; tot-odată în locul d-lui Partenie Cosma, care a con- dusŭ acestŭ despărţĕmêntŭ ca directorŭ provisoriu, şi care acum renunţà la direc- toratŭ, a fostŭ alesŭ ca directorŭ d-lŭ pro- topopŭ *Ioanŭ Papiu*, ér vice-directorŭ d-lŭ secretarŭ metrop. *L. Simonescu.*

După acestea lăsămŭ sĕ urmeze aicĭ partea din urmă a discursului, cu care d-lŭ Parten e *Cosma* a deschisŭ acéstă adunare. Ea este următórea:

Spiritulŭ de asociare, înauguratŭ în 1861 cu intemeiarea Asociaţiunei nóstre, a produs adevĕrate minunĭ la unŭ poporŭ, pe care lumea era aplecată alŭ considera neaptŭ de cultură şi de progresŭ.

„Unŭ razimŭ naţionalităţii române se împlântà astăţĭ, şi sperămŭ, că asemene razime de astea şi de alte forme se vorŭ împlânta şi de aci înainte si mai multe şi mai puternice" — profeţi eruditulŭ de piă memorie Timoteiu Cipariu în discursulŭ, ce 'lŭ rosti dreptŭ respunsŭ la cuvêntulŭ de deschidere la prima adunare generală a „Asociaţiunei" nóstre, — şi profeţia lui n'a sunatŭ în pustie.

Aşa, rĕmânêndŭ între marginile sta- tului no tru — dela acelŭ datŭ în cóce s'a înfiinţatŭ şi în Aradŭ o asociaţiune pentru literatura şi cultura poporului ro- mânŭ, în Timişóra unŭ alnmueu pentru studenţĭ.

Reuniuni de femei resarŭ una după alta totŭ cu scopurĭ culturale. Abia înfiin- ţéză reuniunea femeilorŭ din Sibiiu o scólă de fete, îndată-i urmé din Abrudŭ, apoi cea din Şimleu, totŭ locurĭ unde Asoci- aţiunea nóstră 'a prinsŭ adêncĭ rădĕcinĭ, — şi sperămŭ, că în scurtŭ timpŭ şi cele- lalte reuniunĭ vorŭ urma totŭ asemenea.

Abia constată „Asociaţiunea" nóstră necesitatea şi înfiinţéză scóla superióră de fete cu internatŭ, — vine Blaşiulŭ şi în- fiinţéză şi elŭ, Aradulŭ asemenea, Braşo- vulŭ încă, şi credemŭ, că nicĭ alte centre românescĭ nu se vorŭ lăsa îndĕrĕtŭ, pen- tru-că necesitatea este mare, ér zelulŭ nu lipsesce.

Reuniuni de cântărĭ s'au înfiinţatŭ chiar şi prin comune rurale şi suntŭ unŭ factorŭ forte puternicŭ pentru cultura na- ţională, atâtŭ la poporŭ, câtŭ şi la inte- liginţă.

S'a făcutŭ începutulŭ şi cu reuniunile agricole, carĭ pĕcatŭ, că nu se sporescŭ mai tare prin tóte comitatele locuite de Românĭ, căcĭ acestea încă astăţĭ se bucură încâtva şi de spriginulŭ statului.

Avemŭ reuniunĭ de meseriaşĭ şi de sodali.

Sĕ mai amintescŭ şi de frumosulŭ numĕrŭ alŭ institutelorŭ de creditŭ, carĭ asemenea suntŭ unŭ factorŭ puternicŭ şi culturalŭ, tóte înfiinţate din puterea po- porului românŭ, eflucsŭ alŭ trăinicei şi cultu- rei acestui poporŭ.

Nu voiu mai înşira aci numĕrósa in- teligenţă şi tóte instituţiunile culturale, fondurile şi fundaţiunile, carĭ le-a produsŭ geniulŭ românŭ de anĭ 33 încóce, le cunóş- ceţĭ cu toţĭ le cunosce lumea, mĕ mărgi- nescŭ numai a mai constata odată, că am progresatŭ cu paşĭ repeţĭ.

Nu ne este permisŭ însĕ sĕ stagnămŭ, pentru-că stagnarea pe terenulŭ culturalŭ astăţĭ este identică cu mórtea naţională.

Fiă-care în sfera s'a de activitate se cuvine sĕ contribue după puterile sale la înaintarea mărețului scopŭ alŭ Asociaţiunei.

Literatulŭ cu opurile sale, preotulŭ şi învĕţătorulŭ dela sate cu esemplu bunŭ, cu sfaturĭ şi învĕţăturĭ în sînulŭ poporului avutulŭ cu mai multŭ, sĕraculŭ cu dena- rulŭ seu.

Pe acestŭ terenŭ nimicŭ nu este puţinŭ, sĕmênţa de muştarŭ produce fal- niculŭ finicŭ.

Sĕ inaugurămŭ o activitate mai viuă şi intensivă, josŭ în poporŭ, ca apoi cu atâtŭ mai multŭ sĕ putemŭ pretinde dela conducerea centrală.

Despărţĕmintele au o chemiăre fórte ponderósă în orgnismulŭ Asociaţiunei nó- stre, pentru-că prin ele vine comitetulŭ centralŭ în atingere cu poporulŭ, şi totŭ numai prin ele póte veni în posiţiă de a şi împlini datorinţele cu bunŭ resultatŭ.

Abstracţiă făcêndŭ dela partea mate- rială a lucrului, care încă trebue consi- derată la loculŭ seu, nu se póte cumpănĭ folosulŭ culturalŭ şi în fine chiar şi mate- rialŭ, ce l'arŭ produce pentru poporŭ, décă s'ar esecuta §-ulŭ 5 din regulamentŭ, în fiă-care comună, mai vîrtosŭ în sĕrile lungĭ de ernă, când în multe locurĭ poporulŭ fără ocupaţiune suficientă îşĭ petrece tim- pulŭ cu lucrurĭ, carĭ îi ruinéză şi sănĕtatea şi averea.

A procura câte o bibliotecă poporală de producte literate folositóre;

a îndemna pe plugari, ca în societate sĕ-şĭ procure maşine agronomice şi a-le ceti instrucţiunĭ despre modulŭ folosirei lorŭ;

a stărui ca pe lângă scólele popora- le sĕ se înfiinţeze şi susţină scóle de po- măritŭ de vieritŭ şi de legumĭ;

a ţiné învĕţăturĭ poporale despre economiă, industriă şi comerciu şi despre lucrurĭ, carĭ strică şi folosescŭ atâtŭ sin- guraticilorŭ, câtŭ şi întregului poporŭ;

a îndemna poporulŭ, ca sĕ îmbrăţi- şeze deosebitele ramurĭ de industriă şi de comerciu, şi ca sĕ înfiinţeze însoţirĭ între sine despre întreprinderĭ folositóre.

Acestea suntŭ disposiţiunile §-lui 5 din regulamentŭ, ér ca tóte acestea sĕ se pótă întreprinde. este suficientŭ, décă într'o comună se află 4 individĭ, carĭ ca membri ai Asociaţiunei, fiă chiarŭ şi numai ajută- torĭ, formézà o agentură.

Eu credŭ, că chiar şi în cea mai sĕ- racă comună, unde este preotŭ séu învĕ- ţătorŭ, se póte înfiinţa câte o agentură, şi décă şi nu tóte, dér câte-va din disposiţi- nuile §-lui 5 se potŭ esecuta cu folosŭ, ér în o comună puternică, cum este acésta, cu unŭ poporŭ atâtŭ de deşteptŭ şi laboriosŭ cum suntŭ ocnarii, carĭ se póte ţice, că aprópe toţĭ suntŭ şi sciutorĭ de carte, suntŭ convinsŭ, că se póte face şi mai multŭ în interesulŭ culturei naţionale, decâtŭ dis- pune §-ulŭ 5 din regulamentŭ.

Seminarulŭ românŭ din Lipsca.

Continuămŭ şi aţĭ cu datele referitóre la seminarulŭ românŭ din Lipsca.

La sfirşitulŭ semestrului 1894, semina- rulŭ numĕra 15 membri, dintre carĭ 11 Germanĭ, 1 Românŭ (din Trasilvania), 1 Rusŭ, 1 Danezŭ şi 1 Americanŭ.

De aicĭ se póte vedé, câtŭ zelŭ punŭ Germanii şi alte naţionalităţĭ întru cunós- cerea limbei române. Se póte vedé mai departe, că filologia română şi a limbilorŭ romanice e căldurosŭ îmbrăţişată de Ger- mani.

In semestrulŭ acesta s'au datŭ ur- mĕtórele lucrări: 1) Gramaticulŭ Bojadji; 2) Cestiunea vocalei *e* înaintea nasalelorŭ în românesce; 3) Formarea casurilorŭ sub- stantivului în românesce; 4) Pluralulŭ sub- stantivului în românesce; 5) Elementele ru- sesci în limba română; 6) Cercetărĭ asupra numelorŭ localităţilorŭ la Prokop.

Unŭ vechiu frecuentatorŭ alŭ semi- narului a luatŭ angangeamentulŭ de-a face o lucrare relativă la comóra de cuvinte *istriene.*

De alt-felŭ în faţa temelorŭ serióse, carĭ se predau şi se lucréză de membri seminarului, trebue sĕ constatămŭ, că unii frequentatorĭ facŭ studii întruadevĕrŭ pro- funde. Ast-felŭ raportulŭ d-lui Dr. *Weigand* conţiune douĕ lucrărĭ importante: „Pre- dica sfântului Antoniu", prelucrată de d-lŭ Dr. Paul *Dachrelt*, după *Codex Dimioniu* din Ochsida, o lucrare fórte interesantă în ce privesce limba macedo-română, şi *Ba- lada aromună despre podulŭ dela Arta*, unŭ studiu frumosŭ de literatură poporală, de Dr. Schladebach.

In privinţa acestorŭ doi membri, d-lŭ *Weigand* îşĭ esprimà speranţa, că vorŭ con- tinua sĕ mérgă şi mai departe pe drumulŭ apucatŭ. D-lŭ Weigand, celŭ mai seriosŭ scrutătorŭ alŭ dialectului macedo-românŭ şi istrianŭ, are o deosebită afecţiune şi înclinare pentru aceste idiome. Aşa pen- tru cunóscerea mai adêncă a dialectelorŭ macedo-românŭ şi istrianŭ, direcţia semi- narului s'a îngrijitŭ, ca în anulŭ viitorŭ sĕ aibă în institutŭ doi *Aromunĭ*, ca prin ei sĕ se întroducă mai uşorŭ în dialectulŭ ma- cedo-românŭ şi celŭ istrianŭ.

Pentru limba română, a cărei lite- ratură este atâtŭ de tinĕră şi ale cărei vechi monumente datéză abia de 300 anĭ, cunoscinţa acestorŭ dialecte e absolutŭ ne- cesară.

Chiămarea seminarului românŭ din Lipsca e se umple acestŭ golŭ. Deja Dr. Weigand şi-a propusŭ, că, décă i-se vorŭ acorda mijlócele necesare, sĕ facă în anulŭ viitorŭ o escusiune în Sighetulŭ Marmaţiei spre a studia dialectulŭ dela isvórele Tisei, remânêndŭ sĕ facă în anii viitorĭ studii şi în celelalte părţĭ locuite de Românĭ. Prin aceste cercetărĭ d-lŭ Weigand vré sĕ pună basele solide ale unei gramatice istorice a limbei române, în care direcţiă au lucratŭ până acum cu succesŭ numai rĕposatulŭ filologŭ Miklosich şi d-nii Haşdeu şi Tiktin.

DIVERSE.

La ce bóle e permisŭ fumatulŭ? Iankan în „Zeitschrift für Krankenpflege" rĕspunde la acéstă întrebare în următorulŭ modŭ: In prima liniă, la cele mai multe bóle chirurgice e permisŭ fumatulŭ, cu es- cepţiunea stărei de reconvalescenţă după bóle de beşică, séu după operaţiunĭ la burtă. Bolnavĭ de ochĭ, nasŭ, gâtŭ şi gură sĕ nu fumeze de locŭ. Bólele interne, carĭ eschidŭ fumatulŭ suntŭ: Peritonitis şi Tiphus. La afecţiunile de stomachŭ se póte permite fumatulŭ, décă fumulŭ se filtréză. La bóle de plămânĭ autorulŭ, între anumite împre- jurărĭ, permite fumatulŭ, ér la bóle de nervĭ nu póte sigurŭ fixa, când sĕ se per- mită şi când nu. Abţicerea spontană de fumatŭ strică în cele mai multe casurĭ. In locuinţele, unde suntŭ bolnavĭ, fumatulŭ sĕ fiă tot-déuna opritŭ. Timpulŭ celŭ mai po- trivitŭ pentru fumatŭ este câte-va óre după prânţŭ.

Literatură.

A apărutŭ Nr. 20 alŭ revistei literare- beletristice, pentru familie **„Rândunica"** cu următorulŭ cuprinsŭ: Cele din urmă foi, de Iuliu I. Roşca; Profesorulŭ Iordache, de Marg. Moldovanŭ; Esilatelorŭ nóstre, de V. B. Muntenescu; Secretarulŭ şi bucăta- rulŭ, de Scribe şi Mélesville; Din trecutŭ, de Aurelŭ Ciatŭ; „Vorbă slabă", de Bre- benelŭ; Rămurele: Lacrimĭ! de I. Spartali; Uiturĭ (chiuiturĭ) de I. G.; Felurite, de ***

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Composiţii musicale. D-lŭ I. *Vidu*, conducĕtorulŭ corului din Lugoşŭ, a compusŭ şi edatŭ 4 piese musicale, arangiate pentru quartetŭ. 1) *„Moţulŭ la drumŭ“*, corŭ bărbătescŭ cu solo; 2) *„Tacĭ bărbate“*, corŭ mixtŭ cu solĭ; 3) *„Serenadă“*, corŭ bărbătescŭ (poesiă de G. Barozi) şi 4) *Bobocele şi inele“*, corŭ bărbătescŭ. Piesele se procură dela autorŭ, Lugoşŭ. Preţulŭ fiă-cărei piese este 35 cr., afară de „Serenadă“, care costă numai 30 cr.

*

In Tipo-litografia H. Goldner din Iaşĭ (Str. Primăriei nr. 17) a apărutŭ: **Istoria limbei şi literaturei române**, de *Ar. Densuşianu*, profesorŭ la Universitate. *Ediţiunea a doua.* Form 8⁰ de 348 pag. Preţulŭ 4 lei 50 banĭ. Istoria d-lui Densuşianu a fostŭ apreţiată în modulŭ celŭ mai favorabilŭ nu numai din partea pressei române, ci şi a celei strĕine. A doua ediţiune, pe care o anunţămŭ acum, are mai multe îndreptărĭ şi îmbunĕtăţirĭ, carĭ ridică şi mai multŭ valórea acestei scrierĭ. La finea opului se află şi unŭ indice de lucrurĭ şi altulŭ alŭ scriitorilorŭ.

Cursul la bursa din Viena.

Din 24 Octomvre 1894.

Renta ung. de aurŭ 4%	122.15
Renta de coróne ung. 4%	96.65
Impr. căil fer. ung. în aurŭ 4½%	127 40
Impr. căil. fer. ung. în argint 4½%	101.25
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	125.25
Bonurĭ rurale ungare	96.40
Bonurĭ rurale croate-slavone	96.50
Imprum. ung. cu premii	161.—
Losurĭ pentru reg. Tisei şi Segedin.	145.60
Renta de hârtie austr.	99.80
Renta de argint austr.	99.25
Renta de aur austr.	125.60
Losurĭ din 1860	147.75
Acţii de-ale Băncei austro-ungară	1027.—
Napoleondorĭ	9.90
Mărcĭ imp. ger.	60.97½
London (lire sterlinge)	124.15
Rente de coróne austr.	98.25

Cursulŭ pieţei Braşovŭ.

Din 25 Octomvre 1894.

Bancnote rom.	Cump.	9.76	Vênd.	9
Argint român.	Cump.	9.68	Vênd.	9
Napoleon-d'orĭ	Cump.	9.84	Vênd.	9
Galbenĭ	Cump.	5.82	Vênd.	5
Ruble rusescĭ	Cump.	132.½	Vênd.	—
Lire turcescĭ	Cump.	11.10	Vênd.	—
Marcĭ germane	Cump.	60.25	Vênd.	—
Scris. fonc. Albina 5%		100.75	Vênd.	101

Proprietarŭ: **Dr. Aurel Mureşianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Gregoriu Maior.**

Prafurile-Seidlitz ale lui **Moll**

Veritabile numai, décă fiăcare cutiă este provĕdută cu marca de apĕrare a lui A. Moll şi cu subscrierea sa.

Prin efectulŭ de lecuire durabilă alŭ **Prafurilorŭ-Seidlitz de A. Moll** în contra greutăţilorŭ celorŭ mai cerbicóse la **stomachŭ şi pântece**, în contra cârceilorŭ şi acrelei la stomachŭ, **constipaţiunei cronice**, suferinţei de ficatŭ, **congestiunei de sânge**, haemorhoidelorŭ şi a celorŭ mai diferite **bóle femeescĭ** a luatŭ acestŭ medicamentŭ de casă o rĕspândire, ce cresce mereu de mai multe decenii încóce.—**Preţulŭ unei cutiioriginale sigilate 1 fl. v. a.**

Falsificaţiile se vorŭ urmări pe cale judecătorescă.

Franzbranntwein şi **sare** a lui **Moll.**

Veritabilŭ numai, décă fiecare sticlă este provĕdută cu marca de scutire şi cu plumbulŭ lui **A. Moll.**

Franzbranntwein-ulŭ şi sarea este fórte bine cunoscută ca unŭ **remediu poporalŭ** cu deosebire prin trasŭ (frotatŭ) alină durerile de **şoldină şi reumatismŭ** şi a altorŭ urmărĭ de rĕcélă **Preţulŭ unei sticle-originale plumbate 90 cr.**

Apă de gură-Salicyl a lui Moll.

(Pe basa de natron Acid-salicilicŭ)

La întrebuinţarea ḑilnică, cu deosebire importantă pentru copii de orĭ-ce etate şi adulţĭ, asiguréză : céstă apă de gură conservarea sănĕtósă şi mai departe a dinţilorŭ. **Preţulŭ sticlei provĕdute cu marca de apĕrare a lui A. Moll 60 cr.**

Trimiterea principală prin

Farmacistulŭ A. MOLL,

c. şi r. furnisorŭ alŭ curţii imperiale Viena, Tuchlauben 9

Comande din provinciă se efectuéză ḑilnicŭ prin rambursă postală.

La deposite sĕ se cérĕ **anumitŭ** *preparatele provĕdute cu iscălitura şi marca de apĕrare a lui A. MOLL.*

Deposite în Braşovŭ: la d-nii farmaciştĭ **Ferd. Jekelius, Victorŭ Roth, Fr. Kellemen** şi **Ed. Kugler**, engros la **D. Eremia Nepoţii, J. L. & A. Hesshaimer, Teutsch & Tartler, Fritz Geisberger.**

4 5—23.

☛ Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potŭ cumpĕra în librăria Nicolae Ciurcu şi în tutungeria I. Gross.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ABONAMENTE
LA
„GAZETA TRANSILVANIEI“

Preţulŭ abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

Pe trei lunĭ	3 fl. —
Pe şése lunĭ	6 fl. —
Pe unŭ anŭ	12 fl. —

Pentru România şi străinătate:

Pe trei lunĭ	10 fr.
Pe şése lunĭ	20 fr.
Pe unŭ anŭ	40 fr.

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe anŭ	2 fl. —
Pe şése lunĭ	1 fl. —
Pe trei lunĭ	50 cr.

Pentru România şi străinătate:

Pe anŭ	8 francĭ.
Pe şése lunĭ	4 francĭ.
Pe trei lunĭ	2 francĭ.

Abonamentele se facŭ mai uşorŭ şi mai repede prin **mandate poştale.**

Domnii, carĭ se vorŭ abona din nou, sĕ binevoiéscă a scrie adresa lămuritŭ şi a arăta şi poşta ultimă.

Administraţiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulŭ trenurilorŭ

pe liniile orientale ale căii ferate de statŭ r. u. valabilŭ din 1 Octomvre 1894.

Budapesta—Aradŭ—Teiuşŭ

Trenŭ mixtŭ	Trenŭ de persón	Trenŭ de persón.	Trenŭ accel.	Trenŭ de persón.				Trenŭ de persón.	Trenŭ accel.	Trenŭ de persón.	Trenŭ de persón.	Trenŭ mixtŭ
		10.—	8 05	2.15	pl.	Viena	sos.	6.02	7.20	3.—		
		8.05	1.55	10.—		Budapesta		7.35	1.20	6.30		
3.10	4.24	11.10	4.—	1.37		Solnocŭ		4.31	11.22	3.—	9.30	11.35
9.10	8.42	3 55	6.05	6.10	sos.	Aradŭ	pl.	11.30	8.20	9.45	5.18	3.56
2.30	7.25	4.30	7.05	6.30	pl.		sos.	11.—	8.10	8.55		7.—
2.44	7.42	4.42		6.40		Glogovaţŭ		10.48		8.44		6.47
3.15	8.20	5.03		7.07		Gyorok		10.25		8.20		6.18
3.32	8.39	5.14		7.18		Paulişŭ		10.11		8.08		6.02
3.58	8.58	5.32	7.50	7.35		Radna Lipova		9.58	7.29	7.56		5.47
4.30		5.50		7.58		Conopŭ		9.25		7.24		5.09
4.50		6 12		8.14		Berzava		9.09		7.07		4.50
5.40		7.—	8.51	8.56		Soborşinŭ		8.21	6.33	6.26		4.—
		7.28	9.10	9.24		Zam		7.45	6.07	5.40		
		7.54		9 50		Gurasada		7.18		5.19		
		8.10	9.34	10.06		Ilia		7.08	5.44	5.08		
		8.28		10.24		Branicĭca		6.44		4.42		
	4.47	8.54	10.—	10.50		Deva		6.02	5.17	4.10	11.32	
	5.04	9.08	10.11	11.04		Simeria (Piski)		6.05	5.05	3.59	11.16	
	6.10	10.06	10.37	11.43		Orăştie		5.09	4.40	3.18	10.37	
	6.39	10.29		12.06		Jibotŭ		4.14		2.56	9.03	
	7.11	10,53		12.30		Vinţul de-jos		4.22		2.32	9.12	
	7.28	11 07	11.01	12.44		Alba-Iulia		4.04	3.59	2.14	8.53	
	8.13	11.54	11.10	1.02	sos.	Teiuşŭ	pl.	3.19	3.35	1.35	8.11	8.55

Braşovŭ—Chezdi-Oşorheiu

trenŭ mixtŭ	trenŭ mixtŭ	trenŭ de persón.				trenŭ mixtŭ	trenŭ de persón.	trenŭ mixtŭ
4.50	8.50	3.10	pl.	Braşovŭ	sos.	8.19	1.50	7.20
5.36	9.33	3.43		Prejmerŭ		7.41	1.20	6.42
6.49	10.46	4.35		Sepsi S. Georg.		6.35	12.29	5.36
8.33	12.40	5.55		Covasna		4.55	11.13	3.51
9.19	1.26	6.32	sos.	C.-Oşorheiu	pl.	4.—	10.30	2.45

Budapesta, gara de vest—Ruşava—Vêrcerova

Orient. Expres	Trenŭ de persón.	Trenŭ accel.	Trenŭ de persón.	Trenŭ accel.				Trenŭ de persón.	Trenŭ de persón.	Orient. Expres	Trenŭ accel.	Trenŭ de per
8.36	11.—	9.—	9.15	4.—	pl.	Viena	sos.	5.50		7.02	7.05	6
Vineri												
1.30	8.30	2.25	7.—	10.—	pl.	Budapesta	sos.	6.30	10.20	2.10	1.25	8
Circul. numai Sâmb.	10.30	3-41	9.21	11.15	sos.	Czegléd	pl.	4.19	8.21		12.11	6
	10.40	3.46	9.03	11.21	pl.		sos.	4.04	8.13		12.06	6
4.43	1.47	5.49	12.52	1.20	sos.	Seghedinŭ	pl.	12.53	5.10	10.50	10.01	2
4.49	2.12	5.55	1.30		pl.		sos.	12.26		10.45	9.53	2
6.03	5.05	7.54	4.59		sos.	Timişóra	pl.	9.20		8.55	7.50	11
6.47	6.15	8.02	5.52		pl.		sos.	8.28	7.13	8.49	7.42	3
	7.26	8.49	6.57			Topoloveţ		7.25	5.53	Circulĕză numai Luni	6.56	1
	8.21	9.23	7.42			Lugoşŭ		6.48	5.10		6.28	12
	9.33	10.25	9.10			Caransebeşŭ		3.39	4.05		5.39	11
		11.15	10.02			Teregova		4.35			4.40	8
			11.37			Mehadia		3.15				5
11.05		12.28	11.47			Băile Herculane		3.02		4.35	3.23	5
		12.39	11.59			Topleţŭ		2.46			3.08	4
11.31		12.56	12.16		sos.	Ruşava	pl.	2.21		4.05	2.51	4
11.37		1.11	12.31		pl.		sos.	1.09		3.49	2.19	
11.45		1.20	12.40			Vêrcerova		1.—		3.40	2.10	
10.55		1.40				Bucurescĭ		11.25		7.10 Dumin.	5.50	

Simeria (Piski)—Petroşenĭ—Lupenĭ

trenŭ mixtŭ	trenŭ de persón.	trenŭ mixtŭ	trenŭ mixtŭ					trenŭ mixtŭ	trenŭ mixtŭ	trenŭ de persón.	tre mi
	6.10	11.28	4.20		pl.	Simeria	sos.	10.33	3.24	8.47	
	7.31	12.48	6.03			Haţegŭ		9.05	2.03	7.34	
	9.55	3.40	9.05		sos.	Petroşenĭ	pl.	6 10	11.25	5.25	
5.15	10.15	4.05			pl.		sos.		9.48	4.54	8
6.20	11.27	5.10				Vulcanŭ			8.57	3.56	7
6.40	11.50	5.30			sos.	Lupenĭ	pl.		8.25	3.21	7

Nota: Órele însemnate în stânga staţiunilorŭ suntŭ a se ceti de susŭ în josŭ, cele însemnate îndrépta de josŭ în susŭ. Numerii în cuadraţĭ cu linii mai neg[illegible] însemnéză órele de nópte.

Tipografia A. Mureşianu, Braşov.